

TIL LANDS, VANDS OG I LUFTEN

Klos, Michael: Den 1. verdenskrig (Systime, 2004): s. 91 - 95

Den industrielle udvikling havde ændret Europa. De vesteuropæiske lande havde transformeret sig fra landbrugs- til industrisamfund. Mens mange politiske og militære ledere åndeligt befandt sig i 1800-tallets tankeunivers, pegede den moderne produktionsform frem i tiden. Industri- og massesamfundets udvikling blev afspejlet i den moderne våbenproduktion, og det var første gang de nye våben i stor stil skulle afprøves i Europa.

Især Tyskland og England havde før den store krig brugt enorme beløb på at opbygge slagkraftige flåder. Men mod al forventning kom disse skibe ikke til at spille den afgørende rolle i krigen i form af store søslag. Krigen til havs kom til at handle om den engelske søblokade og den tyske ubådskrig. Begge må ses som forsøg på at ramme fjendens forsyningslinier

Den moderne krig blev først og fremmest ført til lands og i luften. Nye våbentyper viste deres værd og blev udviklet. Livet i skyttegraven spændte soldaternes mentale og fysiske belastningsevne til det yderste og i flere tilfælde længere endnu.

Dengang de drog af sted

Da soldaterne i august 1914 satte sig i togene, som rullede mod fronterne, blev de ledsaget af marchmusik, vinkende kvinder, gratis kaffe og rundstykker, blomster og begejstrede taler, som gjorde afgangene mindeværdige. En af de unge mænd, som skulle af sted var den 20 årige J. Ankersen fra Flensborg. Han beskrev afrejsen i sine erindringer fra 1919 på denne måde:

"Endnu en sidste afsked med far og søster før toget kørte af sted med 650 unge mennesker mod uvisheden og døden. Men det tænkte vi ikke på. Jublende og sejrssikre kørte vi gennem den i al sin herlighed stående hjemstavn, som vi ville forsvare mod de frække fjender. Og så modtagelserne på banegårdene. Overalt var der vajende faner, blomster, piger og kvinder fra røde kors, som ville gøre alt muligt godt for os. Jeg kunne godt tænke mig at vide, hvor uendelig mange

kopper kaffe og smørrebrød jeg tog til mig på denne rejse gennem Tyskland. Der var helt afgjort ikke tale om sult eller tørst, men opfattelsen af, at dette hørte med til sagen, og at man ikke skulle gå glip af oplevelsen".

Overalt i Europa og mange steder i kolonierne fulgte mændene deres leders opfordringer om at melde sig som frivillige i kampen mod den truende fjende. En af de unge englændere, som havde meldt sig til krigen, beskrev den særlige "august-oplevelse" som elektrisk og befriende. For ham havde tiden op til krigen nærmest været "for fredelig". Det der fik mændene til at melde sig var en kombination af eventyrlyst, fædrelandskærlighed og pligtfølelse.

I England kom den voldsomme krigsbegejstring fuldstændig bag på den militære ledelse. Hvervekontorerne og hæren kunne slet ikke følge med den store tilstrømning af frivillige. I løbet af de første tre måneder ønskede over 900.000 englændere at deltage i krigen.

Liniregimenternes soldater og reservestyrkerne blev suppleret med de mange frivillige. Både liniregimenterne og reservestyrkerne havde gennemgået en længere militær uddannelse, mens de frivilliges uddannelse var helt utilstrækkelig. Efter en grunduddannelse på et par uger, hvor rekrutterne først og fremmest lærte at marchere i takt, gøre honnør, lære reglementet og skyde et par skarpe skud gik det af sted til fronten. Meget af det de lærte kunne ikke bruges i skyttegravene.

Skyttegravskrigen

Da mændene blev indkaldt eller meldte sig som frivillige til krigen, var mange af dem nervøse. De blev revet ud af deres normale dagligdag og skulle forberede sig på at gå i krig. I starten af krigen blev de ledsaget af en udbredt national-romantiske stemning, der dog for langt de fleste fik en brat ende. I utallige erindringer og beretninger om krigen kan man gang på gang læse om det første møde med fjenden. De første granater, geværskud og døde ændrede hurtigt ideen om en militær spadseretur. Nu blev det dødelig alvor. Hos J. Ankersen kan man hertil læse:

"Den brændende begejstring var blæst bort. Vi længtes ikke længere efter blodige, friske og glade kampe, kun hjem, hjem til vore kære. Hjem til forhold, hvor man atter kunne leve som menneske blandt mennesker, det var vores tanke. Ja, dengang var jeg allerede træt af krigen, mere træt end jeg nogensinde blev det efter denne tid. Hvordan kunne det være? Måske fordi nerverne, der var spændt til det yderste, ikke kunne vænne sig til skyttegravskrigens ensformighed."

I begyndelsen lignede krigen de kendte krige. Der blev udkæmpet drabelige slag og fronten var hele tiden i bevægelse. Men efterhånden

stivnede fronten og soldaterne på vestfronten kom til at tilbringe fire år i skyttegravene. Hærene lå overfor hinanden og prøvede skiftevis at bryde gennem fjendens linier for at marchere mod Paris eller Berlin.

Soldaterne gravede et helt netværk af løbegange, bunkere og skyttegrave. Derefter brugte de en meget stor del af deres tid på at vedligeholde og udbygge deres anlæg. Tyskerne ville holde de områder, som de havde erobret, og de var klar over, at franskmændene var tvunget til at angribe. Derfor forstod tyskerne også som de første at befæste deres forsvarsstillinger. Mens englænderne hurtigt fulgte tyskernes eksempel, mente mange af de franske generaler, at forsvaret var under deres værdighed. For dem gjaldt det først og fremmest om at smide tyskerne ud af landet og ikke om at gemme sig i dybe skyttegrave.

Tidens moderne våben, først og fremmest maskingeværet, styrkede forsvaret, mens generalerne tænkte offensivt. Dermed opstod der en for soldaterne farlig situation. Langt de fleste generaler var langt væk fra kampene i skyttegravene og havde derfor kun ringe forståelse for de faktiske forhold.

Foran skyttegravene blev der sat pigtråd op. Et farligt arbejde, fordi de fjendtlige maskingeværer og skarpskytter prøvede at forhindre

Tabel 2
Divisioner ved fronterne

	Fr.	GB	R.	Bl.	Sb.	It.	Rm.	Gr.	P.	US.	I alt
1914	74	20	108	6	12						220
1915	81	67	112	6	12	36					324
1916	102	81	142	6	6	47	21				405
1917	116	87	202*	6	6	66		4	1	3**	505
1918	114	85		12	6	58		10		42	329

	Ty.	Ø.-U	Bg.	T.	I alt
1914	94	49			143
1915	149	64		38	248
1916	169	70	12	53	304
1917	234	78	12	45	369
1918	210	66		17	278

Fr. = Frankrig, GB = Storbritannien, R. = Rusland, Bl. = Belgien, Sb = Serbien, It. = Italien, Rm. = Rumænien, Gr. = Grækenland, P. = Portugal, US. = USA, Ty. = Tyskland, Ø.-U = Østrig-Ungarn, Bg. Bulgarien, T. = Tyrkiet

1914/august, 1915/maj, 1916/august, 1917/oktober, 1918/november.

En division bestod af mellem 10.000 til 20.000 mand.

* I slutningen af 1916 blev 76 divisioner opstillet med tre i stedet for fire bataljoner.

** En amerikansk division var omkring dobbelt så stor som en europæisk.

Marc Ferro: *The Great War 1914-1918*, London 1973.

dre arbejdet. For at styrke forsvaret var der nogle steder sat stærkstrøm til pigtråden. Afstanden mellem skyttegravene var forskellige, den svingende mellem halvtreds meter og nogle få hundrede. Derfor var det vigtigt at kæmpe om selv den mindste forhøjning, hvorfra soldaterne kunne se ind i fjendens skyttegrave.

Forsvaret lærte hurtigt at kamuflere sig. Især artilleriet blev eksperter i at gemme kanonerne af vejen, så de ikke selv skulle blive set og ramt. Omvendt anvendte fjenden ofte balloner, hvorfra en udkigspost skulle rapportere om fjendens stillinger.

Krigen i skyttegravene krævede særlige våben. Minekasterne, som tyskerne var de første til at bruge, skød projektiler på mellem 50 og

100 kilo i en høj bue ind i fjenden skyttegrave. Der blev også brugt brandbomber og granater, der var fyldt med stålkugler, der ved eksplosionen spredte død og ødelæggelse.

Skyttegravene udgjorde et netværk af stillinger og forbindelseslinier. I de bagvedliggende skyttegrave stod reservestyrker i beredskab. Længere tilbage var der yderligere rækker af forsvarsstillinger. Hertil kunne forsvaret trække sig tilbage, når det blev presset. Landet mellem de fjendtlige skyttegrave blev kaldt "no mans land".

Generalerne startede deres angreb med et længerevarende bombardement af de fjendtlige stillinger og pigtrådsforhindringer. Projektilerne skulle smadre pigtråden og dræbe så mange forsvarere som overhovedet muligt.

Når angriberne skulle ud af deres skyttegrave og storme frem, måtte de ofte kæmpe sig gennem resterne af pigtrådsspærringer. Artilleriet fortsatte med at skyde, men forlængede nu skydebanen. Soldaterne prøvede at følge nedslagene uden at blive ramt. På den måde kunne angriberne gøre sig forhåbninger om at nå forsvarerne, inden de var på plads. Som regel havde det voldsomme bombardement revet jorden op og forvandlet den til en mudret pløjemark. Det gjorde ofte angreb til det rene vanvid. De fjendtlige soldater var ikke døde, men stod klar ved deres maskingevær og skød indtil deres våben var rødglødende.

For at undgå ingenmandslandet, gjorde både den tyske, men især den engelske hær, brug af tunneler. Englænderne gravede sig ind under ingenmandslandet og videre under de tyske stillinger. Her anbragte de store sprængladninger, som de lod eksplodere ved det følgende angreb.